

Близко до Провадия схватките с освободените от всякакви задръжки черкези и башибозук започнали веднага и продължили няколко седмици. Те били жестоки и кръвополитни, без правила и ограничения и в края на всяка от тях, бойните групи се връщали в частта си, а ранените отнасяли на импровизирани носилки в полевия лазарет на корпуса, който бил разположен източно от с. Пашакьой (сега кв. Вл. Варненчик) близо до пътя за Варна.

Частите разположили свой бивак на обширна поляна близо до село Гебедже и още на следващия ден по посока на Провадия излезли малки разузнавателни конни групи. В течение на следващите няколко седмици, заедно с ранените войници, в лазарета били отнесени и подпоручика от 71-и Бельовски полк Константин Никитников, подполковника от 18-а Артилерийска бригада Карл Малевски и есаула от 39-и Донски казашки полк Сергей Иловайски. Своите тежки рани и тримата получили редом със своите войници по време на сраженията в различни дни и заедно с войниците били настанени в полевия лазарет на Бельовския полк близо до с. Пашакьой.

Подпоручик Константин Никитников бил командир на рота в 71-и пехотен Бельовски полк. По-нататък името на полка ще се свърже много по-тясно с миналото и настоящето на Варненския край, отколкото обикновено се знае. Затова ще споменем, че полкът носи името на древния град Бельов, разположен на левия бряг на р. Ока, в центъра на четириъгълника, образуван от градовете Калуга, Тула, Орел и Брянск. Историята на Бельовския полк е дълга и славна, тя започва още със създаването на Украинския корпус на ландмилицията, който бил образуван през 1723 г. за охрана на южните граници на Русия. По-късно, през 1763 г. корпусът бил преобразуван в нови 20 мускетарски полка, един от които бил съставен само от жители на Бельов. През 1804 г. Бельовският полк бил отправен в Кавказ. Там влязъл в състава на Кавказката инспекция и престоял до 26 ноември 1819 г. Когато полкът се завърнал от Кавказ, веднага бил включен в състава на 12-а пехотна дивизия, преименувана през 1835 г. в 18-а, както си и останала до деня на своето разформироване. В началото на Руско-турската Освободителна война 71-и Бельовски полк заедно със 69-и, 70-и, 72-и Тулски пехотни полкове и 18-а артилерийска бригада бил включен в 18-а пехотна дивизия на XIV армейски корпус на генерал Цимерман.

На 16 юли 1878 г. Бельовският полк се отправил към Провадия, на 18 юли полкът влязъл в града, а след 1 август 1878 г., когато станало по-безопасно човек да се движи по пътищата, селяните от Гебедже буквално превзели лагера на Бельовския полк, радвали се на войниците, носели им храна, канели ги на гости. През тези именно дни турската власт в с. Гебедже престанала да съществува и селяните обявили бивакуващия до селото 71-и Бельовски полк за свой освободител.

Докато август отминавал, изтерзани от своите рани и от мъчителните жеги на дългия летен месец, един след друг в походния лазарет близо до с. Пашакьой починали от раните си 54 войника от различни части на корпуса. Погребали ги в селското гробище, недалеч от полевия лазарет. Върху братската могила поставили дървен кръст с размери посочени в отделна заповед на Военното командване и с изписани върху кръста броя на погребаните бойци.

На 5 август 1878 г. в бивака край Гебедже се завърнали трети батальон на 71-и пехотен Бельовски полк и 3-а батарея от 18-а артилерийска бригада, тоест частите, които два месеца усмирявали башибозука в провадийските села. Ранените войници били отнесени в лазарета до с. Пашакьой, а на широката поляна започнала подготовка за отпътуване към Варна и полкът заживял в очакване на заповедта за него. На 5 септември 1878 г. войниците от Бельовския полк подредили в редица оръдията, обоза, кухните и санитарните коли, на следващия ден призори събрали палатките, натоварили колите, впрегнали конете и отправили поглед към пътя за Варна. Точно по това време, в една от санитарните палатки на походния лазарет, където лежали няколко от ранените бойци и двама офицери, починал донският казак есаул Иловайски. Да беше живял още година и щеше да бъде в строя, когато на 30 август 1879 г. лично император Александър II връчил на 39-и полк на II Донска дивизия войсково знаме с Георгиевски кръст "За отличие в Турецкую войну 1877 и 1878 годов". Не доживял тази радост есаул Иловайски, казаците от 2-а Донска дивизия се простили с него, погребали го в селското гробище на с. Пашакьой, отбелязали на кръста името и датата на смъртта му и потеглили с Бельовския полк към Варна.

Зад тях, на високото, на Бели баир останал побит голям дървен кръст, скован от руските войници и боядисан в черно с височина 2,50 м. Не много след това селяните от Гебедже кръстили баира Кръста и заживяли с идеята тяхното село да приеме и името на полка, освободил селото им от турците. През следващите няколко години те наистина написали няколко прошения до най-високо място, в резултат на които с Височайш доклад № 3662 на 7 юни 1882 г. селото им било преименувано на Белово в чест на Бельовския полк.

А няколко десетилетия по-късно, на 27 юни 1940 г., за да не дублира името на гара Белово в Пазарджишка околия, селото било преименувано на Белослав, както се нарича и сега. 71-и пехотен Бельовски пътувал ден и половина и пристигнал във

Варна на 7 септември 1878 г., точно по времето, когато турските власти започвали да освобождават табите, укрепления и крепостните стени, така че пристигащата руска войска в града въобще не била излишна. Няма съхранена информация къде точно във Варна бил настанен полкът, но със сигурност се знае, че

болните и ранените останали в полевия лазарет, а не били настанени в болницата на града. Това разбираме от телеграмата на генерал Вановски, изпратена на 15 октомври 1878 г. до генерал Тотлебен, в която пише, че “в града са останали малко бойни материали, но турците упорито задържат стената, болниците и казармите.” Седмица по-късно, на 20 септември 1878 г. Бельовският полк получил заповед да премине Балкана заедно с 3-а батарея на 18-а Артилерийска бригада.

Макар и кратък двуседмичният престой се оказал съдбоносен за болните и ранените от лазарета на корпуса. Един по един от раните си починали 44 бойци от различни части на корпуса. Погребвали ги в старото християнско гробище на Варна, което се намирало там, където сега се намира Пантеона и се разраствало на северо-изток успоредно на пътя.

На 15 септември 1878 г. в полевата болница починал и подполковник Карл Малевски от 18-а Артилерийска бригада. Погребали го близо до момчетата, с които се сражавал за живота и домовете на селяните от провадийските села.

На 21 септември 1878 г. Бельовският полк и останалите части на XIV Армейски корпус напуснали Варна, преминали Балкана към Лозенград, близо до който презимували, на 15 февруари 1879 г. корпусът поел през Странджа и през село Факия, Карабунар и Сазлъкьой стигнал до Бургас. На 3 март 1879 г. войниците от армейския корпус се качили на корабите на Одеското параходно-търговско дружество и отплавали за Одеса.

Седмица след като поляната край с. Гебедже опустяла, в лазаретната палатка край с. Пашакьой на 15 септември починал и подпоручик Константин Никитников от 71-и Бельовски полк. Погребали го близо до донския есаул Иловайски, изписали името му и датата 15 септември върху дървен кръст, който побили на гроба му.

РУСКИТЕ ПАМЕТНИЦИ В БЪЛГАРИЯ

Независимо от многото си ангажменти, свързани с временното управление в новоосвободената държава, руското командване се нагърбило и с още една важна задача – за успокоение на душите на погребаните руснаци и за вечная памет да изгради паметници върху техните

гробове. За изпълнението на тази задача император Александър II разпоредил на генерал Тотлебен да формира комисия, която да подготви предложения и назначил за неин шеф генерал-адютант граф Шувалов. Своите предложения граф Шувалов направил на 10 август 1878 г. и в тях по-важни за нас са т.т. 7 и 8, в които граф Шувалов предлагал изграждането на паметниците навсякъде по освободените земи да бъде разделено на две групи. Първата група да включва надгробни паметници на загиналите офицери и войници, а втората – паметници, изградени на местата на най-големите битки. За такива той посочил и приложил в отделен списък градовете Свищов, Никопол, Калитиново, Ловеч, край река Вит при Плевен, селата Черковна, Бойка и Мечка, на Арабаконашкия проход, под връх Столетов, в Пловдив и Добрич, общо 12 на брой. Граф Шувалов предложил също така средствата за паметниците от първата група да бъдат събрани от волни пожертвования на офицерите и войниците от военните поделения, в които са служили падналите в боя, както и от семействата и приятелите на загиналите. Големите паметници да бъдат заплатени от Руската държава.

Щабът на генерал-адютант граф Шувалов, назначен със заповед на императора за комисия по изграждане на военните паметници в новоосвободена България